

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΧΡΟΝΙΑ Κ'. ΙΟΥΛΙΟΣ-ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ-ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ ΤΕΥΧΟΣ 7 (775)

Ο ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

Ἰούλιο μήνα, τίς εἴκοσι πέντε, μιὰ τετάρτη πρωί, μὲ τίς πνοὲς τοῦ καλοκαιριοῦ, κάτω στὶς Ἀντίβες, στὸ Μεσημέρι τῆς Γαλλίας, προστὰ στῆς θάλασσας τὸν καθρέφτη, σ' ἓνα ξοχικὸ ποὺ τὸ εἶχε ἀγορασμένο· τελεφταῖα καὶ βαφτισμένο *Ἀρκαδία*, χωρὶς πόνον κανένα, χωρὶς νὰ τὸ νιώσῃ κανε, ξεψύχησε ἀπαλὰ ὁ ἀγαθὸς μου, ὁ ἀγαπητὸς μου. ὁ πιστὸς μου καὶ λατρεμένος Ἀργύρης Ἐφταλιώτης, ὁ πρῶτος φίλος, ὕστερις ἀπὸ τὸν Πάλλη ποὺ μοῦ χάρισε τὸ *Ταξίδι* μου, γιατί τότες γνωριστήκαμε, τότες φιλιωθήκαμε, ἀπὸ τότες βαδίσσαμε χέρι μὲ χέρι.

Τὴ στιγμή ποὺ πάω νὰ τὸν κλάψω, θυμοῦμαι τὴν ἀπέραντη καλοσύνη του καὶ σὰν ἄβρα γλυκειὰ, ἡ σκέψη μὲ παρηγορεῖ ποὺ μπορεῖ στὴν ἀθροπότητα, ποὺ μπορεῖ στὸ ἑλληνικὸ νὰ φανοῦνε τόσο πάγκαλες καρδιές. Ὁ Ἀργύρης δὲν ἤξαιρε, δὲν καταλάβαινε τί θὰ πῇ μῖσος, τί θὰ πῇ φτόνος. Ἀκακος ἀπὸ τὴν κορφὴ στὰ νύχια, νά, σὰν τὸν Παλαμά. Μὲ τοὺς δικούς του, μὲ τὴ γυναῖκα του, ὅλος καὶ πάντα μέλι. Δὲ φαντάζεται κανεὶς τὴ μετριοφροσύνη του. Χρόνια τώρα, τοῦ εἶχε γράψῃ δὲ θυμοῦμαι ποιοὺς ὁπαδὸς τῆς Ἰδέας κ' ἔκλεισε τὸ γράμμα του μὲ τὰ *σεβάσματά* του. Μοῦ τὸ δηγότανε ὁ Ἀργύρης καὶ γελοῦσε. Δὲν τὸ πίστεβε πὼς μποροῦσε νὰ βρεθῇ κανένας ποὺ νὰ τοῦ μιλήσῃ γιὰ σεβασμό!

Μὲ τοὺς συναδέσφους του, μὲ τοὺς μικρότερους, προσεχτικὸς μήπως καὶ τοὺς πειράξῃ, πρόθυμος νὰ βρῇ, νὰ ξε-

σκαλίστη στα γραφτά τους ότι όμορφότερο, να τους τὸ παι-
νέση κ' ἔτσι να τους δείξη τὸν ἴσιο δρόμο.

Ἀποξεγνοῦσε ὁ ἴδιος τὸ μαγικό του τὸ κοντύλι. Ποιὸς
ἔγραψε τὰ ρωμαίικα μὲ πιδ μεγάλη φυσικὰδα, μὲ φρεσκάδα
ποιὸ ἀβγερινή; Δὲν εἶναι πέννα πὸν καταστρώνει τὰ λό-
για στὸ χαρτί· τὰ λόγια βγαίνουνε ἀρμονικὰ σὰν τὴν ἰδιο-
γέννητη μουσικὴ ἑνὸς τρεχάμενου νεροῦ ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ
ποιητῆ καὶ τὰφτί σου τὰκούει, προτοῦ τὸ μάτι σου τὰ
πάρη. Ποιὸς κιόλας γνώριζε τὴ γλῶσσα πιδ κατὰβαθα, πιδ
κατάψιλα; Μοῦ εἶπε μιὰ φορὰ πὼς εἶχε κάμει γιὰ λογα-
γισμὸ του ἓνα πρόχερο Λεξικὸ ἀπὸ συνώνυμα. Χρήσιμο
θὰ εἶτανε νὰ δημοσιεφτῇ, ὅσο λιγοστὸ ἂν εἶναι, ὅσα κι
ἂν τοῦ λείπουνε.

Οἱ ἀμίμητοι στίχοι τοῦ Ἀργύρη μας, ἀμίμητοι γιὰ τὴν
τρυφεράδα καὶ τὸ ρυθμὸ, τὰ δηγήματά του, τὸ θέατρό
του, τὰ ἱστορικά του τῆς Ρωμιοσύνης, εἶναι πιδ κλασσικά.
Ἐδὼ χωρεῖ, χρειάζεται μιὰ παρατήρηση. Μιλῆσαμε
πιδ ἀπάνω γιὰ τὴ μετριοφροσύνη τοῦ Ἀργύρη. Ναι, βέ-
βαια. Μὰ εἶχε τὸ τέλειο τὸ συναίσθημα τοῦ ἱεροῦ ἔργου
ποῦ ἔκανε, ποῦ κάναμε ὅλοι μας, ἤξαιρε πὼς δούλεβε γιὰ
τὸ λυτρωμὸ, γιὰ τὴν ξαναγέννηση τῆς Ἑλλάδας. ἤξαιρε
πὼς θάμνησκε ὁ ἴδιος ἀθάνατος δουλεφτής.

Τί περίεργα πὸν εἶναι τὰθρώπινα—καὶ τὰ ρωμαίικα!

Σὰ βγήκε τὸ *Ταξίδι* μου, τὸ θορυβώσανε οἱ φημερίδες
κ' ἔτσι τῶμαθε ὁ Ἀργύρης, πὸν εἶτανε τότες στίς Ἴντιες
μαζί μὲ τὸν Πάλλη. Ὁ Πάλλης ἀμέσως, πρωτοῦ μὲ δια-
βάση ἀκόμη, μπῆκε στὸ νόημα. Ὁ Ἀργύρης, καθὼς πολὶ νό-
στημα μοῦ τὸ μολόγησε κατόπι, πρῶτα πρῶτα ντράπηκε. Πὼς
ἦτανε δυνατὸ, ἓνας Ἕλληνας, ἓνας σοφὸς, νὰ γράψῃ τὴ χυ-
δαία τὴ γλῶσσα;

Παράγγειλε τὸ βιβλίο. Τὸ τέλειωσε μονορούφι. Κι ἄλλαξε
ἀμέσως. Ἄλλαξε ὁ χρυσὸς μας σὲ τέτοιο βαθμὸ, πὸν ἄμα

❶ πιάσαμε τις ἀλληλογραφίες, παραδέχτηκε ὡς καὶ τὸ γράψιμό μου, ἐπειδὴ συνηθίζω, γιὰ νὰ μὴ δυσκολέβεται ὁ ἀνταποκριτῆς μου ἢ ὁ στοιχειοθέτης, νὰ μορφώνω τὰ ψηφιά μου ἀπαράλλαχτα ὅπως εἶναι τὰ ψηφιά μας τὰ τυπογραφικά.

Ἔτσι, μὲ τὸν Ἀργύρη, μὲ τὸν Πάλλη, ἀρχίσαμε. Κ' ἔτσι πολύναμε χρονιὰ τῇ χρονιά. Εἶναι καὶ θάπομείνουνε ἀθάνατοι ὅλοι ἐκεῖνοι ποὺ ἐργαστήκανε τότες γιὰ τὴν ἐθνοσώστρα Ἰδέα. Κοιτάχτε περὶφανα, παιδιὰ, τὸν οὐρανὸ τῆς πατρίδας. Καμαρώστε τὰστέρια της τὰ μοναδικά. Ξαναπῆτε μου ἓνα ἓνα τὰ ὀνόματά τους. Λέγονται τὰστέρια μας Παλαμάς, Πάλλης, Μαρκέτης, Πέτρος Βλαστός, Ταγλόπουλος, Νουμάς, Φωτιάδης, Χατζόπουλος, Πδριώτης, Παρορίτης, Ρήγας Γκόλφης, Ἰδας, Ξενόπουλος, Δελμοῦζος, Ἐλισαῖος Γιαννίδης, Φιλήντας, Φυντῖλης, Θεοτόκης, ἡ Κα Δέλτα τόσοι, τόσοι ἄλλοι, τόσες καὶ τόσες ἄλλες. Νὰ τὸ ξαίρετε, ἀδέρφια μου παινεμένα, ἡ ἐποχὴ ὅπου ἐμεῖς ἐνεργήσαμε θὰ μείνῃ, στὰ χρονικὰ τῆς Ἑλλάδας, μοναδική, ἅγια ἐποχὴ ὅλες οἱ ἐποχὲς ποὺ θὰ ξετυλιχτοῦνε κατόπι, στὰ γράμματά μας ἢ στὰ πολιτικά μας, μ' ἓνα λόγο, στὴν ἐθνικὴ μας τῇ ζωῇ, μάννα τους θὰ ἔχουνε τὴν ἐποχὴ μας.

Ἦσυχος νὰ εἶσαι, Ἀργύρη μου ἐσὺ ἀγαπημένη, πονεμένη τῆς καρδιάς μου, φίλε γλυκὲ ποὺ τόσα χρόνια δὲν εἶχαμε ὁ ἓνας γιὰ τὸν ἄλλονε μυστικά, πανάγαθέ μου, Ἀστέρα μου ἀπὸ τοὺς πιδ λαμπεροὺς μας. Δὲν πέθανες. Πάντα θὰ ζήσης ἐσὺ ποὺ μὲ τόση πίστη, μὲ τόσο φῶς, ἐργάστηκες γιὰ τὴ Μητέρα μας τὴν Ἑλλάδα.

ΨΥΧΑΡΗΣ